

Derleme

KENTSEL SUÇLA MÜCADELEYİ YENİDEN DÜŞÜNMEK: GÜVENLİ BİR KENT YAŞAMI SAĞLAMA ARACI OLARAK KOMŞULUK ALANI GÖZETİM SİSTEMİ

Rethinking of Combating Urban Crimes: Neighbourhood Watch System as a Means of Safer Urban Life

Uğur ÖMÜRGÖNÜLŞEN*
M. Kemal ÖKTEM**
A. Arda YÜCEYILMAZ***

* Doç.Dr., Hacettepe Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, (iletişim için: omur@hacettepe.edu.tr)

** Doç.Dr. Hacettepe Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü

*** Arş.Gör. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

ÖZET

Suç, özellikle kentsel yaşamda giderek artan, türleri çeşitlenen ve mücadelesi de zorlaşan bir olgudur. Bu durum karşısında güvenlik güçlerinin tek başına suçla mücadelesi yeterli olamamakta; kentte yaşayanların özellikle

oturdıkları yerlerde gördükleri olaylar hakkında güvenlik güçlerini bilgilendirmeleri önem kazanmaktadır. İşte, “komşuluk alanı gözetim sistemi”, genellikle basit nitelikte olmakla birlikte, toplumda bir virüs gibi yayılabilen kimi suç olayları (örn. ev ve araba hırsızlığı, kapkaç, kamu malına zarar) karşısında yerel halkın yaşadıkları yeri daha güvenli bir hale getirmek amacıyla etkili önlemler alınmasına ve güvenlik güçlerine gerekli bilgileri sağlamasına yarayan katılımcı bir sistemdir. Bu çalışma, yönetim anlayışındaki gelişmeye paralel olarak kentsel suçla mücadele alanında doğan bu yeni sistemin kökenini, gelişimini, içeriğini, benimsendiği ülkelerde edinilen farklı deneyimleri ve Türkiye için uygulanabilirliğini sorgulamaya yönelik bir perspektif sunmayı amaçlamaktadır. Türkiye’de bu sisteme olan ihtiyacın nasıl oluştuğu ve sistemin nasıl kurulmaya çalışıldığı az sayıdaki yerel uygulamalar yoluyla ele alınıp incelenmiştir.

Anahtar Sözcükler: *Komşuluk alanı gözetim sistemi, kentsel suç, toplum destekli polislik Türkiye*

ABSTRACT

Notably in the urban areas, crime is a gradually ascending fact which is getting different aspects and also hard to combat. In view of this situation, security forces’ single-handedly combating with crime could not be sufficient and informing the security forces about the witnessed affairs in the residential regions by the city-dwellers, is getting more important. At that point, although the “neighbourhood watch system” generally has plain characteristics; in the face of crime which is spreading like a virus (e.g. theft and robbery, purse-snatching, damaging to public property), this participative system enables local people to take precautions to make their residential area a safer place and provides information needed by the security forces. This study aims to provide a perspective to question the origin, development, content and different experiences in various countries of the neighbourhood watch system which has been emerged in the field of combating urban crimes in parallel with the

development in administrative understanding. The emergence of the need to this system in Turkey and the way of its establishment have been examined through few local cases.

Key Words: *Neighbourhood watch system, urban crime, community oriented policing, Turkey*

GİRİŞ

İnsanlık hafızasındaki kökleri kutsal metinlerdeki "ilk günah" anlatısına kadar uzanan suç olgusu, modern insanın tarihi kadar yaşlıdır. Hobbes'un "herkesin herkese karşı savaşı" olarak adlandırdığı mücadele, doğa durumunun toplumsal bir sözleşmeyle terk edilmesinden çok sonraları bile sona ermiş olmaktan uzaktır. Bu çerçevede suç, herkesin herkesle olan savaşında, toplumsal sözleşmenin dışında -ve özünde bu sözleşmeye kast eden/bu sözleşmeyi hedef alan- bir eylem olarak görülebilir (Yüceyılmaz, 2007: 7).

Dolayısıyla suçun bireye, bireyin can ve mal güvenliğine yönelik boyutunun ötesinde toplum yaşamının esenliğine yönelik bir tehdit oluşu, suç olgusunu kriminoloji ve hukuk evreninin ötesine, yönetsel siyasalar düzlemine taşımaktadır. Bu niteliğiyle suç, yalnızca kriminolojinin nesnesi olarak kalmamakta; fakat aynı zamanda kentsel bir niteliğe bürünerek, yönetsel bir sorun/bir siyasa (*policy*) sorunu olarak yeniden belirlemektedir.

Bu çerçevede suçla mücadelenin ya da suçun önlenmesi çabalarının tarihsel seyri, bir anlamda yönetim düşüncesinin evrimiyle de paralel bir gelişim göstermektedir. Yönetim düşüncesindeki kırılma ve farklılaşma dönemsel olarak, suçla mücadelenin araçsal/yöntemsel çeşitliliğinde de bir yenileşmeye ve farklılaşmaya yol açmaktadır.

Bu çerçevede, 21. Yüzyılın yönetim düşüncesinin vurguladığı yurttaş girişimleri, yerelleşme, katılım ve yönetim gibi motivasyonların da, suçun kontrol altına alınması ve suçla mücadele alanında kullanılan yöntemler ve araçlar yelpazesini genişlettiği görülmektedir.

Bu yeni yönetsel bakış açısı ve sistemsel kurgu, suçun önlenmesinde polis ve yurttaş arasında yönetişimsel bir işbirliğini geliştirirken; bu işbirliğinin polisiye önlemlerin ötesinde katılımcı yönetsel sonuçlar doğurduğu gözlemlenmektedir. Bu eğilimin önemli bir yansıması da, daha güvenli bir kent yaşamı sağlamak yönünde, "komşuluk alanı gözetim sistemi" (*neighbourhood watch*) olarak adlandırılan daha katılımcı bir sistemin oluşturulması olarak görülmektedir.

Bu bağlamda çalışma, yönetim anlayışındaki gelişmeye paralel olarak kentsel suçla mücadele alanında doğan bu yeni modelin/uygulamanın; gelişimini, içeriğini, benimsendiği ülkelerde edinilen deneyimleri ve Türkiye için uygulanabilirliğini sorgulamaya yönelik bir perspektif sunmayı amaçlamaktadır.

Bir Siyasa Sorunu Olarak Kentsel Suç

Kentler, geniş nüfus birikim alanları olarak heterojen yapıda toplumsal alanlardır. Süreç içerisinde nüfus birikimiyle oluşan bu heterojen kimlik, kent yaşamında kontrol olgusunu zayıflatma potansiyelini barındırmaktadır (Yüceyılmaz, 2007: 21).

Farklı ülke deneyimlerinin tümüne genellemek mümkün olmamakla birlikte, ortak bir kültür ya da çeşitli etnik ve dinsel unsurlar arasında tek bir ulusal kimlik oluşturmaya yönelmiş hızlı kentleşme ve sanayileşme sürecindeki

ülkelerin büyük bir kısmı, toplumsal değişimin bütün formlarının bir bedeli olduğu gibi, yüksek suç oranlarıyla bu nedensellik çerçevesinde yüzleşmek durumunda kalmaktadırlar. Bu bedel eski toplumsal bağların geçici –ya da kimi zaman daimi- olarak çözülmesi, eski ailevi kontrol yapısının çökmesi, yeni davranış kalıplarının göze çarpan bir biçimde sergilenmesi ve bir zamanlar lüks olarak görülenin bir ihtiyaca dönüşmesi gibi farklı biçimleri de ortaya çıkarmaktadır (Wilson, 1969: 157).

Ancak temel nedenselliği toplumsal değişmeyi tetikleyen hangi toplumsal olguya bağlanırsa bağlansın, kentsel suç, bugün yeni yönetsel yaklaşımları gerektiren bir kamu siyaseti sorunu olarak oldukça sıcak bir sorun alanı oluşturmaktadır.

Öyle ki günümüzde neredeyse her beş yılda bir nüfusu 100.000 ya da üzerinde bulunan kentlerde yaşayanların %60'ı suç maduru olmaktadır (Vanderschueren, 1996: 93). Dolayısıyla suç, kent sorunlarını kapsayacak bir envanter çalışmasında yerini her yıl artırarak koruyan önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır (Lineberry ve Sharansky, 1974: 260).

Diğer taraftan bu sorunun kendisi kadar ona yönelik toplumsal algı da önemli bir sorun ve siyaset konusu olarak dikkat çekmektedir. Literatürde suç korkusu olarak adlandırılan bu algısal durum, bir kişinin kendi kişisel güvenliğinden endişe etmesi ve özellikle de akşam saatlerinde kamusal bir alanda yalnızken şiddetten/şiddet suçuna maruz kalmaktan korkmasıyla ilişkilendirilmektedir. Bu çerçevede suç korkusu insanların özellikle karanlık bastığında sokaklardan, parklardan, toplu taşıma duraklarından ve araçlarından uzak durmalarına neden olmaktadır.

Bu durum kentin kamusal yaşamına katılımın önünde esaslı bir bariyer olarak kent insanının karşısına çıkmaktadır (Wekerle ve Whitzman, 1994: 2-3).

Suç korkusunun, bireysel yaşamların ötesinde kentin yaşanabilirliği ve esenliği üzerinde de ciddi olumsuz etkilere yol açtığı bilinmektedir; gerçekten de, böylesi bir kentsel alanda daha az insan caddeleri kullanır; kent hizmetleri gerçekten ihtiyacı olanlara ulaşamaz; kent merkezlerindeki mağazalar ve alışveriş merkezleri müşterilerini kaybedebilir ve iş verenler arzu ettiklerinden daha kısıtlı bir emek piyasası ya da çalışan havuzu ile yetinmek zorunda kalabilirler (Wekerle ve Whitzman, 1994: 4). Üstelik, sadece gelişmiş ülkelerde değil Türkiye gibi hızla gelişmekte olan ülkelerde de, görece olarak daha zengin kesimler sayıları hızla artan, kalın duvarlarla kentsel hayattan ve kentin diğer toplumsal sınıflarından yalıtılmış korumalı sitelerde veya yerleşkelerde (*residences*) yaşamaya başlarlar (Civelek ve Arslan, 2009).

Dolayısıyla suçun kendisi kadar, onun kent yaşamı üzerinde yükselen gölgesi ve yarattığı güvensizlik algısıyla da mücadeleye gerekli görünmektedir. Bu durum, kentsel suçla mücadelede tercih edilecek yöntemlerde, suç işleme motivasyonunu kırarak pro-aktif bir yapıyı zorunlu kıldığı kadar; bu yapının kent sakinlerine güvenli bir çevrede olduklarını hatırlatacak bir nitelikte olmasını da gerektirmektedir.

Bir Büyük Sorun, İki Temel Yaklaşım: Kentsel Suçla Mücadelede Yönetsel Eğilimler

Yurttaşın güvenlik beklentisine karşı, “kamu yönetiminin kamu güvenliği için çözümleri ne olacaktır?” sorusu günümüzde hala yanıt beklemektedir

(Roche, 2006: 302). Öyle ki, belediyelerin rolü, polisin yerel güvenliği nasıl sağlayacağı, kamuya hizmete yönelik anlayışla, hizmet maliyetinin dengelenmesi, polis ve jandarmanın görev alanlarının dönüşümü, büyükşehir kapsamındaki alanlara gereken yatırımlar, suçun önlenmesinde başarı düzeyi, kanunun uygulanmasında azalan kamu desteği sorununun nasıl çözümleneceği kentsel suç sorunsalının farklı sıcak noktaları olarak, geniş bir araştırma alanı sunmaktadır (Tewksbury, 2006: 466). Sorunun büyüklüğüne ve kentsel yaşamda taşıdığı önceliğe karşılık, suçla mücadele alanında temel eğilimler bağlamında büyük bir çeşitliliğin olduğunu söylemek gerçekçi olmaktan uzaktır.

Genel çerçevede kentsel suçun kontrol altında tutulmasında hakim iki yaklaşımının bulunduğu konusunda bir uzlaşımın olduğu görülmektedir. Bu yaklaşımlardan “kanun ve düzen tabanlı yaklaşım” (*law and order approach*) olarak adlandırılan en yaygın olanı daha geniş kapsamlı bir kanun ve düzene ihtiyaç duyulduğunu ve bunun kentsel suçla mücadelede sağlanması gereken birincil öncelik olduğunu vurgulayan yaklaşımdır. Uygulama alanına bakıldığında yaklaşımın getirdiği temel önerilerin; daha fazla sayıda kolluk gücü, daha sert kanunlar, daha katı hapis cezaları ve insanları daha uzun sürelerde hapiste tutmak gibi cezai yaptırım alanlarında biçimlendiği görülmektedir. Özetlemek gerekirse birinci yaklaşımın temel savı; suçun ve suç korkusunun, çok sayıda suçludan ve yetersiz adalet sisteminden kaynaklandığı vurgusudur. Buna karşılık ikinci yaklaşım “temel sebepler yaklaşımı” (*root causes approach*) ise; sistematik dezavantajlılık, ihmal ve ayrımcılık gibi suçun temel sebepleri üzerinde odaklanmaktadır. Öyle ki, bu ikinci yaklaşımı savunanlar, Batı’da

1980’lerde yaşanan zenginliğin, herkes için değil fakat bazıları için bir refah alanı ve bir mutlu dönem yarattığını ve diğer taraftan hükümetlerin daimi olarak bu refah alanının dışında bırakılan kitlenin büyümesini gözardı ettiklerini vurgulamaktadırlar. Soruna bu açıdan bakıldığında çözümün; eğitim, iş olanaklarının yaratılması, ekonomik gelişme ve daha yoksul gruplar için meslek edindirme girişimlerinde yattığının altı çizilmektedir (Wekerle ve Whitzman, 1994: 4).

Kanun ve düzen tabanlı yaklaşımın tipik bir örneğinin Clinton dönemi Amerika’sında uygulama şansı bulduğunu hatırlamak yerinde olacaktır. Bu çerçevede Clinton Yönetimi, 1993 yılında suçla mücadele girişiminde 3.4 milyar dolarlık bir harcama ve sokaklarda görev yapacak fazladan 50.000 kişilik bir polis gücü istihdamını önermekteydi. Buna paralel olarak New York kentinin suçla mücadeleye yönelik yeni girişimi sokaklarda görev alacak ilave 3000 polis memuru olarak sunulurken; Los Angeles Güvenlik Projesi (*Project Safety L.A.*) maliyeti 100 milyon dolarla 300 milyon dolar arasında değişecek şekilde 2000 yeni polis memurunun işe alınacağı taahhütünde bulunuyordu. (Wekerle ve Whitzman, 1994: 5).

Ancak 1990’larda, polis gücünün sayısal artırımına yönelik kentsel suçla mücadele politikalarının olumlu olduğu ve sürdürülmesi yönünde cesaretlendirici sonuçlar verdiğini söylemek en azından Amerika Birleşik Devletleri örneğinde mümkün görünmemektedir. Polisiye uygulamalar kamu düzeninin sağlanmasında tek başına yeterli olmadığı gibi, paradoksal bir biçimde kanun ve düzen yaklaşımının bir çeşit polis devletinin yaratılmasına neden olduğu vurgulanmaktadır. Dolayısıyla bir anlamda korunmak

istenen kent yaşamının, koruma refleksinin bizzat kendisi tarafından yok edilmesi riski söz konusu olmaktadır. Diğer taraftan, uygulamada suçun kontrol altında tutulmasında ikinci en iyi yol olarak görülen temel sebepler yaklaşımı ise oldukça yüksek miktarda kaynağın, farklı yönetsel kademelerin işbirliğine uzun dönemde sunulmasını gerektirmektedir. Yaklaşımın bu niteliği bireysel düzeyde, insanların suçla mücadelede temel sebepler yaklaşımının karmaşık ve uzun dönemli yapısı karşısında, olumlu yönde bir değişime duydukları inancı azaltmaktadır (Wekerle ve Whitzman, 1994: 6).

Her ne kadar, temelde iki farklı politika tercihi olarak görülseler de, bu iki yaklaşımın birbirinin tamamlayıcısı olarak uygulamada eş zamanlı kullanımına da rastlamak mümkündür. Örneğin Fransa'da özellikle 1978 ve 1981 yılları arasında bir dizi kanuni değişiklikle desteklenen ve ceza yasalarının sert bir şekilde uygulanmasını içeren baskı (*repression*) politikaları; bir kontrast yaratacak şekilde refah/temel sebepler yaklaşımıyla birlikte ve eşzamanlı olarak uygulanmıştır. (De Liège, 1990: 125). Ancak bu tür bir girişimle –birleştirme yoluyla- uygulamada istenilen uyum ve tamamlayıcılığın sağlanabildiğini söylemek mümkün görünmemektedir. Yine de, bu iki farklı yaklaşımın birbirlerini dışlayıcı şekilde kullanılması yerine, destekleyici yönleri ortaya çıkarılmalı ve birlikte kullanılmasının yolları aranmalıdır.

Bir Üçüncü Yol?

Kentsel suçla mücadeleyi uzun bir süre yönlendiren bu iki temel yaklaşımı tamamen reddetmek ve siyasal uzantılarından uzaklaşmak mümkün ve akılcı görünmemekle birlikte, sorunsala yukarıda değinilen salt iki boyutuyla yaklaşım da bir anlamda eksik kalmaktadır.

Bu bağlamda “daha güvenli kentler yaklaşımı” (*safer cities approach*), “fırsat azaltan yaklaşımlar” (*opportunity reduction approaches*) ve “yeni yaklaşım” (*the new approach*) gibi birçok yaklaşım kentsel ve yönetsel aktörler arasındaki etkileşimi gözetmekte ve katılımı önemli bir öncelik olarak belirlemektedir. Bu farklı yaklaşımların, suçla mücadelede üçüncü dalga olarak ifade edilebilecek bir insiyatifler bütünü, yeni bir seçenek haline getirdiği görülmektedir.

Suçun toplum bağlamında anlaşılması ve önlenmesinin önemi noktasında bir çeşit anlayış yenilenmesine tanıklık eden geçtiğimiz yıllar; uygulayıcılar arasında konunun toplumsal boyutunun kavranmasıyla uygulamada, “toplum polisliği”, “toplum destekli polislik” ve “toplum savcılığı” gibi yeni uygulamaların da pek çok ülkede hız kazanmasını beraberinde getirmektedir (Wells ve Weisheit, 2004: 1; Çevik: 2008).

Toplumla birlikte polislik yaklaşımının, günümüzde ABD’de merkezi bir yer edinmekte olduğu görülmektedir (Tewksbury, 2006: 466): Yaklaşımına göre toplumun eğitilerek ve görüşü alınarak, suçun denetimi ve yurttaşların yaşam kalitesinin artırılmasının sağlanabileceği düşüncesi uygulamanın özünü oluşturmaktadır. Bu çerçevede toplumla birlikte hareket edildiğinde, artan ve iyileşen kamusal imaj gibi arzulanan sonuçların yanında; artan toplumsal sorun ihbarlarıyla gelen iş yükü gibi istenmeyen sonuçlara da katlanmak gerekmektedir.

Bu çerçevede uygulama bazı öncelikli noktaları içinde barındırmaktadır: Polisin toplumla ilişkileri kişisel, açık ve esnek olduğu kadar, mesleki düzeye de odaklanmalı; katılımcılara olanaklar sunduğu kadar, yüksek beklentiler de yüklememelidir. Toplumla etkili bir işbirliğinin yüksek

güven düzeyi gerektirdiği açıktır. Ancak buna rağmen, toplumsal projelere karşı “şüphe riski” oluşabilir. Bu bağlamda güven terimi, ortak öncelikler, yetkinlik, karşılıklı bağlılık ve saygınlık unsurlarıyla kavramsallaştırılmaktadır (Stoutland, 200’den aktaran Tewksbury, 2006: 466).

Yukarıda belirtilen öncelikler çerçevesinde ABD’de polis-toplum işbirliği modelleri artan katılım ve sorumluluk ölçeğine göre şu şekilde sıralanmaktadır: “Yurttaş Danışma Kurulları” (*Citizen Advisory Boards*), “Yurttaşların Polis Akademisi” (*Citizens’ Police Academies*), “Komşuluk Gözetim Yöneticiliği” (*Place Managers*) ve “Yurttaş Teftiş Kurulları” (*Citizen Review Boards*) (Tewksbury, 2006: 467-469).

Diğer taraftan, komşuluk alanı gözetim sisteminin dayandığı bir diğer anlayış olarak “ortak güvenlik üretimi” (*common safety production*) kavramına da burada değinmek yerinde olacaktır. Ortak güvenlik üretimi, temel takdir yetkisi ya da başka bir ifadeyle son söz, kamu yönetiminde olsa da, özel sektör, gönüllü kuruluşlar ve yurttaşın güvenlik yönetimine katılımını içermektedir (Arslan, 2006: 476). Bu çerçevede temel beklenti, toplumun polisle işbirliğinde %5 ya da %10 oranında bir artışın, donanımlı polis gücünün %50 veya %60 artırılmasından daha etkili olacağı yönünde gelişmektedir (Sokullu, 1986-99: 114’den aktaran Arslan, 2006: 478). Bu bağlamda burada yatan temel tespit, yerel anlamda kurumsal kapasiteden yoksunluğun, toplumun kontrol yeteneğini, başka bir deyişle refleksini, geliştirmesine engel olduğu şeklinde okunabilir. Bu durum ise; suç işleme ve şiddet kullanma gibi sonuçların yaygınlaşmasını bir sonuç olarak beraberinde getirmektedir (Petersen ve Diğ., 2000: 32).

Bu temel tespiti uygulamaya dönük bir siyasa modeline dönüştüren parola ise

“kentin herşeyden önce kentlinin konusu olduğu” vurgusu (Çukurçayır, 2002: 2) ve bir anlamda yeniden hatırlanan “katılım” olgusu olmuştur. Katılımın gözetilen bir yönetsel öncelik olarak kamusal hizmetler alanındaki yayılımı; toplumu, kentsel güvenlik hizmetinin doğrudan alıcısı olmaktan çıkarmış ve bu hizmetin daha etkin bir biçimde görülmesinde önemli bir paydaş olarak yeniden konumlandırmıştır. Bu çerçevede sözkonusu üçüncü yol, aslında yalnızca toplumu oluşturan bireylerin getirdikleri katkıyı içermemekte, aynı zamanda farklı kurumların da işbirliğini ve birlikte hareket etmelerini gerektirmektedir. Dolayısıyla yönetsel bakış açısından katılım olgusunun kazandığı öncelik, suçla mücadelede giderek bir yaklaşım zenginliğini ve araçsal çeşitliliği oluşturmuş görünmektedir.

Kentsel Bir Sorunu Kentlilerle Çözmek: Suçla Mücadelede Komşuluk Alanı Gözetim Sistemi

Tarihsel süreçte, iç güvenlik yönetimi, demokrasinin gelişmesiyle icra edilmesi gereken bir devlet görevinden, topluma arzı gereken bir “kamu hizmeti” anlayış ve uygulamasına dönüşmüş görünmektedir. Dolayısıyla, iç güvenlik hizmetleri yerine getirilirken toplumun taleplerini, idari karar süreçlerine yansıtmak bir zorunluluktur. Bilgi alışverişi ve koordineli çalışma en üst düzeyde tutularak, suçtan endişe duyan her kurumun, sivil toplum örgütünün ve vatandaşın, aktif olarak suçun önlenmesi faaliyetleri içerisine girmeleri de gerekmektedir. Demokratik ülkelerdeki anlayış Polisin sahip olduğu otorite ve gücün kendi gücü değil, yasal olarak kendilerine verilen toplumun gücü olduğudur (Arslan, 2006: 474).

Kulağa yeni ve yabancı geliyor olsa da, kentsel güvenlik söz konusu olduğunda,

“komşuluk alanı gözetim sistemi”nden, uygulandığı birçok ülkede yerleşik bir yapıyı temsil eden ve artık günümüzde neredeyse “köklü” olarak anılabilecek bir sistem anlaşılmaktadır. Bu çerçevede sistemin; mahallenin, demokratik toplumların temel yerel forumu niteliğini halen korumakta olduğu kabulünden (Palabıyık ve Atak, 2000: 128) beslendiği ifade edilebilir.

Komşuluk alanı gözetimi, “komşu kollama” ya da “mahalle izleme” gibi farklı biçimlerde Türkçeleştirilmesi mümkün olan bir sisteme ya da yapıya atıfta bulunmaktadır. Sistemin kavramsallaştırıldığı Anglo-Sakson dünyada “komşuluk alanı” (*neighbourhood*) kavramı, aslında görece olarak küçük bir yerleşimi ve onun üzerinde örülül toplumsal ilişkiler ağını ifade etmekle birlikte; kavramın Türkçeleştirmesinde tercih edilen farklı terimler geniş bir kavramsal yelpaze oluşturabilmektedir. Buna bağlı olarak, suçla mücadelede geniş bir kullanım alanı bulan bir yerel araç olarak sistemin ve sahip olduğu içeriğin doğru algılanması ve anlaşılması sorunlu bir hal alabilmektedir. Bu nedenle bir anlamda, komşuluk alanı gözetim sisteminin ne olduğundan önce, belki de ne olmadığına altını çizmek yerinde olacaktır. Öyle ki, sistemin taşıdığı ismin, ilk bakışta, George Orwell’in “1984” adlı eserine benzeyen bir komşu denetleme sistemini andırdığı düşünülebilir. Nitekim Fransa’da da böyle bir durum söz konusudur. Güvenliğin birlikte sağlanması düşüncesine katılım, zayıf bir desteği ve şüpheli bakışları çekebilmektedir. Komşuluk gözetim şemaları, kavramsal olarak 2. Dünya Savaşı sırasında, yurttaşların, diğer yurttaşların faaliyetlerini polise bildirmelerine ve böylece onların tutuklanmalarına atıfta bulunan “ihbar” (*denunciation/dénunciation*) kavramını çağırıştırır bir biçimde algılanmaktadır (Body-Gendrot, 2001: 927).

Ancak, suçla mücadelede alternatif bir tamamlayıcı araç olarak komşuluk alanı gözetim sistemi; bu algısal çerçevenin dışında bir yapıya karşılık gelmektedir. Öyle ki, değişen kentsel yaşamın toplumsal alanda güvenlik konusunda yeni beklentiler üretmesinin bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Özünde suç oluşumuna yönelik önleyici bir uygulama olan komşuluk alanı gözetim sistemi, toplumsal esenliği sağlamaya yönelik üçlü bir kamusal gözetim alt sisteminden kaynaklanmaktadır. Bunları “biçimsel gözetim” (*formal surveillance*), “çalışanlar tarafından gözetim” (*surveillance by employees*) ve “doğal gözetim” (*natural surveillance*) olarak çözümlenmek mümkündür¹ (Oc ve Tiessdel, 1997: 64-66).

Bu çerçevede “biçimsel gözetim”, ilke olarak kanunen belirtilmiş güç kullanma/yaptırım uygulama yetkisine sahip polis birimlerince ve güvenlik personeline yürütülen gözetim işlevini ifade etmektedir. Kamusal gözetim işlevinin, bu biçimsel uygulaması günümüzde geliştirilmiş elektronik donanımlar ve kapalı devre TV uygulamalarıyla da yürütülebilmektedir. Ancak oldukça belirgin bir dışsal kontrol gücünün varlığı, bu uygulamaların meşruiyetini demokratik bir zeminde sorunlu hale dönüştürebilmektedir (Oc ve Tiessdel, 1997: 64-66).

“Çalışanlar tarafından gözetim” uygulamasında ise biçimsel gözetimin ötesinde, heterojen bir yapı söz konusudur: Toplu taşımayı sağlayan otobüs

1 Çalışmanın kapsamına göre gözetim olgusu farklı şekillerde de tasnif edilebilmektedir. Bunun bir örneğini Birleşik Krallık İçişleri Bakanlığı’nın resmi olarak internet sitesinde sunduğu “gözetim türleri” listesinde görmek mümkündür (<http://www.homeoffice.gov.uk>). Ancak çalışmanın sınırlandırılmış alanını aşmamak kaygısıyla, burada Oc ve Tiesdell’in sunduğu çerçeve tercih edilmiştir.

şoförleri, park görevlileri, kabul ve danışma görevlileri, dükkan sahipleri vb. bu heterojen yapının unsurları olarak değerlendirilir. Gözetimin bu türünde, çalışanların, çalıştıkları işle ilgili belirli bir mülk, demirbaş ya da alanla ilgili taşıdıkları sorumluluk kentsel esenliğin izlenmesiyle de eklenmiş olmaktadır (Oc ve Tiesdel, 1997: 64-66).

Oc ve Tiesdel'in ifade ettiği gözetim zincirinde son halkayı "doğal gözetim" olgusu oluşturmaktadır. Uygulamada, doğal gözetim, kentsel alanın tasarımı yoluyla yeniden –suça mahal veremeyecek bir biçimde- düzenlenmesi ya da biçimsel bir örgüt şemasının yaygınlaştırılmasıyla sağlanmaktadır (Oc ve Tiesdel, 1997: 66).

İşte, komşuluk alanı gözetim sistemi, doğal gözetim olgusunun yukarıda belirtilen ikinci sağlayıcısı olarak ortaya çıkmış ve yaygınlaşmıştır. Öyle ki, yalnızca İngiltere ve Galler'de 1990'lı yılların sonunda bu türde bir gözetim sisteminin (iş alanı gözetimi, mağaza gözetimi, kulüp gözetimi vb.) 35'in üzerinde farklı uygulaması ve 143.000² komşuluk alanı gözetim örgütü bulunmaktadır (Oc ve Tiesdel, 1997: 66). Bu çerçevede komşuluk alanı gözetim sistemi, uygulandığı alanlarda en büyük ve en başarılı suç önleme örgütlenmesi olarak görülmekle kalmayıp bir aidiyet ruhu ve toplumun üyeleri arasında iyi

ilişkiler geliştirmek için de bir şans olarak görülmektedir. Yerel toplumun üyelerinin ortak amaçlar doğrultusunda bir araya gelmelerini ve suçu önlemek yönünde birbirlerinin ortak yaşam alanlarına ve kişisel mülklerine göz kulak olmalarını olanaklı kılmaktadır. Bu niteliğiyle sistemin aslında oldukça basit bir düşünceye ve yaşam alanını kullananların büyük çoğunluğunca paylaşılan değerlere dayandığı vurgulanmaktadır (<http://www.crimereduction.homeoffice.gov.uk>, 2009).

Kent halkının katılımı ve bir anlamda değerler paylaşımının işlevselleştirilmesi üzerinde kurgulanan sistem, özetle iki temel amaca hizmet etmektedir ([crime-reduction.homeoffice.gov.uk](http://www.crimereduction.homeoffice.gov.uk), 2009):

- Yaşanılan komşuluk alanında suçun ve toplum esenliğine yönelik davranışların bulabileceği/yararlanabileceği "uygun" ortamın/fırsatların ortadan kaldırılması; böylelikle muhtemel hırsızlık ve yıkıcılık (vandalizm) olaylarının önüne geçilmesi;
- İletişim ve karşılıklı işbirliği ile bir aidiyet ve toplum ruhunun oluşturulması sayesinde kent sakinlerinin mülkiyetlerinin korunmasına katkı sağlaması.

Bu amaçlar çerçevesinde, sistem ilk olarak 1960'ların sonlarında ABD'de suç oranlarının hızlı bir biçimde artmasına karşılık olarak "Amerikan Ulusal Şerifler Birliği" (*National Sheriffs Association-NSA*) tarafından 1972 yılında tasarlanmış ve uygulamaya konmuştur (<http://www.citizencorps.gov>, 2009) Uygulamanın süreç içerisinde katılım, ihbar, yakalama ve suç oranındaki değişim ile yakaladığı başarı, sistemin ABD dışında da kullanılmaya başlanmasının önünü açmıştır. Bu çerçevede, 1974 yılında, benzer bir sistem "Bangkok Büyükşehir Polis Bürosu" tarafından uygulamaya konulmuştur (Piumsombun

2 Oc ve Tiesdel'in verdiği komşuluk alanı gözetim şeması/organizasyonu sayısı Birleşik Krallık İçişleri Bakanlığı'nın 1996 yılında yayınladığı Neighbourhood Watch Fighting Crime in the Community 160/96 başlıklı basın açıklamasına dayanmaktadır. Ancak ilgili Bakanlığın resmi sayfasında kamusal mesuliyet sigortası (Public Liability Insurance, PLI) kapsamında kayıtlı 129.357 komşuluk alanı gözetim şemasının mevcut olduğunun ve bunların 9 milyonluk bir hanehalkını koruduğunun altı çizilmektedir (Bkz: [crimereduction.homeoffice.gov.uk](http://www.crimereduction.homeoffice.gov.uk)).

vd., 1989:72). İngiltere’de ise 1982 yılında Cheshire’nin Mollington köyünde ilk uygulama yapılmış ve sonrasında ülke geneline yaygınlaştırılmıştır (crimereduction.homeoffice.gov, 2009). Bu deneyimi Avustralya da izlemiştir. 1985’te Flinders Park 001’de başlatılan uygulama 2007 yılı itibarıyla 600’ün üzerinde noktaya yaygınlaştırılmıştır (watchsa.com, 2009). 1990’lı yıllarla beraber, aşağıda kurulma ve çalışma ilkleri açıklanan sistemin Kıta Avrupası’nda da giderek yaygınlaştığı görülmektedir (bkz. Çevik, 2008).

Sistemin uygulanmasına yönelik farklı deneyimlerde, yukarıda belirtilen temel iki amaca, bazı başkalarının da eklendiği görülmektedir. Bunlar arasında; suç korkusunun azaltılması, polis ve toplum arasında bilgi alışverişinin ve iletişimin güçlendirilmesi ve toplum tabanlı sorun çözme yaklaşımının güçlendirilmesi sayılabilir (nhwtas.org.au, 2009; usaonwatch.org, 2009; watchsa.com.au, 2009).

İyi Bir Komşu Nasıl Çalışır? Sistemin Oluşturulması ve İşleyişi

Komşuluk alanı gözetim sisteminin ABD’den, Tayland’a; Kıta Avrupası’ndan Avustralya’ya uzanan geniş yayılım alanı göz önünde bulundurulduğunda, uygulama farklılığının da geniş bir yelpaze oluşturduğu söylenebilir (bkz. Çevik, 2008). Kentsel alanın güvenlik sorumluluğunun nasıl bir yönetsel sistem içinde paylaştırıldığı; ülke deneyimleri arasındaki şematik farklılığın önemli bir belirleyicisi olarak görülmektedir. Bununla birlikte yerel bir aidiyet bilinci, suçun önlenmesi konusunda toplumsal bir farkındalık ve toplum odaklı bir sorun çözme yaklaşımı geliştirmeye odaklanmış girişimler olarak komşuluk alanı gözetim sistemleri, temel işleyiş ve süreçler konusunda eşsiz, birbirinden farklı deneyimler olmanın ötesinde, pek çok benzer noktaları

da taşımaktadır. Bu çerçevede sistemin çalışması, gözetim alanının kurulması ve mevcut yapının işleyişi olmak üzere iki temel aşama üzerinden incelenebilir.

Gözetim alanı şemasının kurulmasının, bu çalışma çerçevesinde incelenen ABD, İngiltere, İspanya, Avustralya, Kanada ve Tayland’da ilkesel olarak gönüllülük esasına dayandığı görülmektedir. Örneğin İngiltere’de kendi yaşam alanında bir komşuluk gözetim şeması oluşturmak isteyen bir yurttaşın, planını komşularıyla ve yerel polis merkezinde oluşturulmuş suç önleme bürosuyla görüşmesi; bu sistemin kurulumu için yeterli sayılmaktadır (crimereduction.homeoffice.gov.uk, 2009). Yoğun formalitelerden arındırılmış benzer bir başlangıç, Kanada polisince de desteklenmektedir (torontopolice.on.ca, 2009).

İngiltere’de yeterli komşuluk desteği alındıktan sonra, yerel polis örgütü, sistemin oluşturulması için gerekli danışmanlık desteğini sağlamaktadır. Bu şekilde oluşturulacak komşuluk gözetim birimi için önceden belirlenmiş herhangi bir ölçek büyüklüğü bulunmamaktadır. Şema geniş bir yerleşimi kapsayabileceği gibi; aynı cadde üzerinde bulunan yarım düzine evden de oluşabilir. (crimereduction.homeoffice.gov.uk, 2009). Birleşik Krallık İçişleri Bakanlığı, projenin yaygınlaştırılması konusunda önemli destekler de sunmaktadır. Bir web sitesinin sağlanması, gerekli logoların oluşturulması ve dağıtımı, uygulama rehberliğinin sunumu ve her komşuluk alanı gözetim grubu üyesinin kamusal sorumluluk sigortasının (*public liability insurance*) yapılması bunlar arasında sayılabilir (crimereduction.homeoffice.gov.uk, 2009).

Sistemin ilk uygulayıcısı ABD örneğinde de benzer bir yapılanma söz konusudur. Buna ek olarak uygulamada

farklı deneyimlerin paylaşımını olanaklı kılan bütüncül bir internet tasarımı da göze çarpmaktadır. İlgili web sitesi (Usaonwatch.org) bu çerçevede hazırlanmış önemli bir veritabanı hizmeti görmektedir. Sistemin nasıl kurulacağı ve işletileceği konularında ayrıntılı bilgi veren bir gözetim el kitabı, ilgili ağ adresinde toplumun ilgilenen kesimine ücretsiz olarak sunulmaktadır.

Komşuluk alanı gözetim sisteminin işletilmesi aşamasında ise, yalın ve anlaşılır bir iletişim ve koordinasyon sisteminin sürdürülmesi amaçlanmaktadır. Görevli irtibat memuru, sistem koordinatörü, yerleşim blok başkanı ve sistemin üyeleri arasında oluşturulan bu iletişimsel yapı, basit bir biçimde tanımlanmış bir sorumluluk ağını ifade etmektedir. Bu çerçevede örneğin irtibat memuru, yerel polis merkezi ile ilgili komşuluk alanı gözetim örgütlenmesi arasındaki temel iletişimi, bilgi aktarımını sağlamak görevini üstlenmektedir. Komşuluk koordinatörü ise mevcut komşuluk ağının işler tutulması ve yaygınlaştırılması işlevini ve ilgili yerleşim blokları arasında koordinasyonu sağlamakla görevlidir. Bununla birlikte koordinatör, komşuluk alanı gözetim şemasının unsurları ile polis merkezi arasında da iletişim kurulması sorumluluğunu üstlenmektedir. Diğer taraftan yerleşim bloklarının başkanları da, koordinatörün polis merkezi ile sistem arasında üstlendiği işleve benzer bir koordinasyon işlevini, sayıları 10 ile 15 arasında değişen evler/daireler arasında sağlamaktadır. Fakat bu kez koordinasyon, başkanların sorumluluk alanında bulunan üyeler ile örgütlerin diğer unsurları arasında sağlamaktadır (usaonwatch.org, 2009).

Tasarlanan bu iletişim ve farkındalık şeması uygulamada yalnızca sistemin unsurlarına yönelik bir örgütlenme sunmakta; aynı zamanda, görsel ve eğitsel

çıkıtlarla da yerleşim güvenliğini desteklemektedir. Belirli aralıklarla düzenlenen komşuluk alanı sakinlerini bilinçlendirme toplantıları ve sistemin uygulandığı yerleşim yerinde belirli noktalara asılan ve komşuluk gözetim sisteminin ilgili alanında uyguladığını hatırlatan tabela ve afişler bunlardan bazılarıdır. Böylelikle, yalnızca suç oranlarının düşürülmesine yönelik pro-aktif bir yol haritası benimsenmemekte, buna ek olarak komşuluk alanı sakinlerinin de kendilerini daha güvenli hissetmeleri ve suç korkusunun azaltılması da amaçlanmaktadır.

Komşuluk Alanı Gözetim Sistemine Yönelik Eleştiriler

Sistem geniş yayılım alanına ve giderek çeşitlenen bir örnekler ve deneyimler yelpazesine sahip bulunmakla birlikte, uygulamanın suçla mücadelede bir siyasa aracı olarak kabulünün her düzlemde gerçekleştiğini söylemek yanıltıcı olacaktır. Bu bağlamda, uygulamaya yönelik eleştirilerin ağırlıklı olarak, "sistemin devletin asayışı sağlama ödevinden cemaat (*community*) ilişkileri lehine geri çekilmesi yolunda atılmış bir adım olarak görülmesi" suretiyle, devletin küçülmesi ve sınıfsal bölünme etrafında şekillendiği görülmektedir.

Bu eleştirilere göre, "komşuluk alanı gözetim sistemleri" özünde belirgin bir sınıfsal kutuplaşma zeminine yaslanmakta ve onu daha da derinleştirmektedir. Daha çok mülk sahibi orta ve üst sınıflara seslenen bu çağrışımlardaki gündelik yaşam vurgusu, "medeni yaşamı" "aşağıdakiler" in yarattığı tehlikelerden korumak ve yalıtım işlevini görmektedir." Dolayısıyla sınıfsal çatışma üzerinden şekillenen bu eleştirel bakış açısına göre, "mağduru başına gelenlerden sorumlu tutan bu tür öneriler neo-liberal

girişimci birey kavrayışının bu alandaki somutlanışını yansıtır. Buna göre mağdur, suçu kendi başına gelebilecek bir risk olarak görüp yaşamını buna göre düzenlemeli ve önlemini almalıdır, aksi takdirde başına geleceklerden sorumlu olur” (Özkazanç, 2007: 20).

Bununla birlikte “sistemin” uzantısı olarak değerlendirildiği siyasal çerçeveye (neo-liberalizme) yönelik eleştirilerin ötesinde, komşuluk alanı gözetim şemasının işleyişinden kaynaklanabilecek, etnik ya da kimlik tabanlı yaftalama ve dışlama gibi ihtimaller dahilinde değerlendirilebilecek toplumsal sorunlar da, diğer önemli çekinceler olarak görülebilir.

Bu genel eleştirilere ek olarak, komşuluk alanı gözetim sistemi, uygulamada mahalleye yabancı kişilerin potansiyel suçlu olarak görülmesine sebep olduğu için, bu kişiler kanun önünde aklanmasa bile onlara daima şüpheyle bakılmasına yol açabilmektedir. Ayrıca, bu sistemin oturtulabilmesi için bölgenin küçük olması ve insanların birbirini iyi tanıması gerekmektedir. Ancak, özellikle büyük kentlerde bunu gerçekleştirmek geleneksel komşuluk ilişkilerinin zayıflaması sebebiyle oldukça güçtür. Bunun aksi bir tutum, çağdaş kentsel hayatta komşuların özel hayatlarına müdahalesi olarak algılanabilir.

Tüm bu haklı eleştirilere rağmen komşuluk alanı gözetim sistemi, potansiyel suçlara karşı kolluk kuvvetleri ile yerel halkın işbirliğini en ekonomik temelde sağlayan ve yerel halkın kentsel suçlara karşı bilinçlendirilmesini sağlayan önemli bir araçtır. Üstelik, “vatandaş devriyesi” (*citizen patrol*) yöntemindekinden farklı olarak mahalle sakinlerini herhangi bir fiziki tehlikeye de maruz bırakmamaktadır (Seyhan, 2005).

Komşuluk Alanı Gözetim Sistemi ve Türkiye

Türkiye’de kentsel suçla mücadelede yaygın bir biçimde birim bölge polisliği-ne benzer bir sistem uygulanmaktadır. Diğer bir ifadeyle polisin, insan gücünü, mali imkanlar ölçüsünde ileri teknoloji ile birleştirip işlenmiş ve işlenmekte olan suçlara etkili bir şekilde müdahale etmesi amaçlanmaktadır. Ancak, mali yetersizlik, teknolojik eksiklik, insan unsurundaki bozulmuşluk ve meslek alt-kültüründen kaynaklanan dezavantajlar yüzünden iyi işletilememektedir (Seyhan, 2002). Bu durum suçla mücadele konusunda mevcut yapıda yapılacak iyileştirmeler kadar, yeni yaklaşımları da ülkenin suçla mücadele ajandasına taşımaktadır. Bunlar arasında “toplum destekli polislik” (bkz. Akalın, 1997; Bahar, 2002) ve “komşuluk gözetim sistemi” yer almaktadır.

Türkiye’de komşuluk alanı gözetim sistemi ya da daha yaygın bir biçimde bilinen adıyla “komşu kollama” uygulamasının yaygınlaştırılması düşüncesi ilk olarak 1999 yılında kararlaştırılmıştır. 2003 yılında başta Almanya ve İngiltere gibi gelişmiş ülke örneklerinin incelenmesi tamamlanarak pilot uygulamalara geçilmiştir. Adana, Konya ve Malatya da dahil olmak üzere 13 ilde başlatılan başarılı pilot uygulamalardan sonra 2006 yılında toplum destekli polisliğin alt dalı olarak tüm Türkiye çapında uygulamaya konulmuştur (<http://www.egm.gov.tr>). Ayrıca, Antalya (saba.antalya.pol.tr, 2009), Çorum (corumhaber.net, 2009), Tokat (polis.web.tr, 2009) ve Giresun (yesilgiresun.com.tr, 2009) illerindeki başarılı deneyimlerden de bahsedilebilir. Henüz oldukça yeni sayılabilecek bu uygulamalarla, sistem yönetsel siyasalardaki çeşitlenmeye paralel olarak yaygınlaşma eğilimi göstermektedir.

Bu çerçevede Türkiye uygulamasında komşuluk alanı gözetimi sisteminden temel beklenti; kentleşmeyle birlikte kaybolmaya başlayan komşuluk ilişkilerinin sistematik bir hale getirilmesi; insanların kendilerini ve mülklerini koruma, suç korkusunu azaltma, suçları önleme ve ortaya çıkarma konusunda polisle işbirliği yaparak daha güvenilir bir çevre oluşmasına katkı sağlaması ve polis-toplum ilişkisinin geliştirilmesi şeklinde biçimlenmektedir (saba.antalya.pol.tr, 2009). Dolayısıyla uygulamanın, Türkiye'deki hızlı/çarpık/kötü kentleşmenin doğurduğu toplumsal sorunlardan biri olarak görülen suç olgusunun, daha katılımcı ve toplumsal dokuyu/ilişkileri onarıcı bir yönetsel anlayışla önlenebileceği amacını taşıdığı ifade edilebilir.

Bununla birlikte sistemin, yerleşim yerlerinde yaşanan samsasyonel suç vakalarına paralel olarak kamuoyunda daha çok tartışıldığı ve mikro uygulamaların ötesinde, daha geniş yasal düzenlemelerin konusu -ya da parçası- olarak da zaman zaman gündeme geldiği söylenebilir. Örneğin 2006 yılında Zeytinburnu'nda yasadışı örgüt mensubu bir kişinin, apartmanda bomba imalatı yaparken neden olduğu patlama, bu vakalardan biri olarak görülebilir. Olaydan sonra "bombacı komşuyu önleme yasası" olarak basında yer bulmuş bir yasa teklifinin hazırlığı gündeme gelmiştir (Hürriyet, 2006). 2009 yılında İstanbul, Bostancı'da bir eve güvenlik güçlerinden düzenlenen anti-terörist baskın ve sonrasında yaşanan çatışma da, Türkiye örneğinde komşuluk alanı gözetimi düzenlemesi anlamında, daha etkin bir çalışmanın gereğini göstermiştir.

Dolayısıyla mevcut uygulamaların biçimsel olarak kurumsallaştığını varsaymak ve ülke geneline yaygınlaştırıldığını

söylemek çok da yerinde olmayacaktır. Bu çerçevede, mevcut uygulamaların, bilgilendirme toplantılarının ötesine taşınması, daha ayrıntılı komşu kollama örgüt şemalarının tasarlanması, sistem konusunda bilgilendirme araçlarının yaygınlaştırılması, internet alt yapısının geliştirilmesi, sistemin işletilmesinden doğabilecek sorunlar için ilgili bir iletişim biriminin ya da birimlerinin kurulması ve yerel sponsorlukların geliştirilmesi bir zorunluluk olarak görülmektedir.

Değerlendirme ve Sonuç

Komşuluk alanı gözetimi, bir mahalledeki suçu önleme, bilgi akışını artırma ve daha iyi bir toplumsal çevre oluşturmak amacıyla oluşturulmaya çalışılan bir sistemdir. Öncelikle, ev hırsızlığı suçu düşünülerek ortaya atılmış olup, oto hırsızlığı, otodan hırsızlık, mala zarar verme ve diğer bazı suçlara karşı da etkili olma potansiyeline sahiptir. Suçla mücadelede önleyici bir araçsal sistem olarak komşuluk alanı gözetimi, tasarlandığı alandaki işlevsel etkinliğini çeyrek yüzyılı aşkın bir zamandır farklı ülkelerde sürdürmektedir. Toplum odaklı sorun çözme anlayışının, kentsel bir heyulaya dönüşen suç sorunlarının aşılması yönündeki kullanımlarından biri olarak sistem, özünde suç olgusuna yönelik bir yerel farkındalık yaratmaya, güvenlik birimleriyle yerel halk arasında sağlıklı bir bilgi akışının tesisine yönelmiş faydalı bir yapı olarak değerlendirilebilir.

Bu niteliğiyle uygulama, yönetsel dünyada biçimlenen bir farklılaşmanın suçla mücadele alanında denenmesi olarak görülebilir. Bu farklılaşma, yönetim olgusunun katılım, yönetişim ve yerleşme eğilimleri yönünde evrimini ifade etmektedir. Bununla birlikte, komşuluk

alanı gözetim sistemini; kentsel güvenliğin sağlanmasında, mevcut güvenlik birimlerinin/sisteminin yerini alacak bir araç, dolayısıyla bir ikame unsuru olarak değil; fakat onu daha iyi vatandaşlık eğitimi sayesinde, daha katılımcı uygulamalarla destekleyecek tamamlayıcı bir yaklaşım olarak görmek ve değerlendirmek gerekmektedir. Sistemin uygulanmasından, hızlı/çarpık/kötü kentleşmenin yarattığı bozulmuş toplumsal ilişkiler ağının, komşuluk ilişkilerinin iyileştirilmesi yoluyla, onarılması gibi ikincil toplumsal faydalar da beklenmektedir.

Sistem, Türkiye özelinde ele alındığında, çözüm üretilmesi beklenen sorun alanlarının varlığı (örn. hızlı/çarpık/kötü kentleşmeyle bozulan toplumsal ilişki dokusu ile yükselen suç ve suç korkusu olgusu), uygulama gerekçelerinin geçerliliğini ortaya koymaktadır. Diğer taraftan, uygulamanın bireysel hak ve özgürlüklere zarar vermeyecek ve olumsuz toplumsal dışsallıklar üretmeyecek bir biçimde tasarlanması da, uygulamanın hukuksallığı, meşruiyeti ve savunulabilirliği için büyük önem taşımaktadır.

Kaynakça

Akalın, M. (1997), "Toplum Polisliği", *Türk İdare Dergisi*, 69 (417), 219-224.

Arslan, M. M. (2006) "Demokratik Toplumda Toplum Destekli Polislik: Denizli Örneği", *Istanbul Conference on Democracy & Global Security, 9-11 June 2005 Turkish National Police*, Ankara, 474-489.

Bahar, H. İ. (2002), "Toplum Destekli Polislik ve Türkiye'ye Uygulanabilirliği", Çevik, H.H. ve T. Göksu (ed), *Türkiye'de Devlet, Toplum ve Polis*, Ankara, Seçkin.

Body-Gendrot, S. (2001) "The Politics of Urban Crime", *Urban Studies*, 38 (5-6) 915-928.

Civelek, Y. ve Arslan, T. V. (2009), "Güvenikli Siteler: İdeal Kent Miti Gerçekte Ne Vadediyor?", *MOSTAR*, 5(55), 36-43.

Çevik, H. H. (ed) (2008), *Karşılaştırmalı Polis Yönetimi*, Ankara, Emniyet Genel Müdürlüğü Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı.

Çukurçayır, M.A. (2002) *Siyasal Katılma ve Yerel Demokrasi*, Konya, Çizgi Kitabevi,

De Liège, M.-P.(1991) "Social Development and the Prevention of Crime in France: A Challenge for Local Parties and Central Government" Heidensohn, F. ve Farrell, M. (ed) *Crime in Europe*, London Routledge.

Lineberry, R.L. ve Sharkansky, I. (1974) *Urban Politics & Public Policy*, Newyork Harper & Row Publisher.

Oc, T. ve Tiesdell, S.(1997), "Opportunity Reduction Approaches to Crime Prevention", *Safer City Centres, Reviving the Public Realm*, London, Paul Chapman Publishing.

Özkazanç, A.(2007), *Biyo-Politik Çağda Suç ve Cezalandırma: Denetim Toplumunda Neo-Liberal Yönetimsellik, Tartışma Metinleri*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, No. 104, Ankara.

Palabıyık, H. Ve Atak, Ş. (2000) 21. *Yüzyıla Girerken Mahalle Yönetimi*, Toprak, Z. (ed), İzmir, Yerel Gündem 21 Yayını.

Peterson, R. D., Krivo, L. J., Haris, M. A. (2000) "Disadvantage and Neighbourhood Violent Crime: Do Local Institutions Matter?" *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 37 (1) 31-63.

Piumsombun, P., Chatuparisut, V., Kasivivat, K., Phollawan, K., Boonpadung, P., Chitsawang, N., Watanavanich, P. (1989) "Bangkok-Thonburi (Thailand)", Buendia, H.G. (ed), *Urban Crime: Global Trends and Policies*, Tokyo, The United Nation University.

Roche, S. (2006) "Citizen's Expectation of Security: The Response of the Government about Public Safety", *Istanbul Conference on Democracy & Global Security 9-11 June 2005*, *Turkish National Police*, Ankara, 302-307.

- Seyhan, K. (2002), "Polislik ve Suçun Önlenmesi", Çevik, H.H. ve T. Göksu (ed), *Türkiye'de Devlet, Toplum ve Polis*, Ankara, Seçkin.
- Seyhan, K. (2005), "İngiltere ve Türkiye'de Kolluğun Suçun Önlenmesi Konusundaki Yetki ve Uygulamaları", *Polis Dergisi*, Sayı 43.
- Tewksbury, R. (2006) "Law Enforcement-Community Partnerships: Models and Recommendations for Success", *Istanbul Conference on Democracy & Global Security 9-11 June 2005, Turkish National Police*, Ankara, 466-473.
- Vanderschueren, F. (1996) "From Violence to Justice and the Security in Cities", *Environment and Urbanization*, 8 (1) 93-113.
- Wekerle, G. R. ve Whitzman, C. (1994) *Safe Cities: Guidelines for Planning, Design and Management*, New York, Van Nostrand Reinhold.
- Wells, L. E. ve Weisheit, R. A. (2004) "Patterns of Rural and Urban Crime: A Country Level Comparison", *Criminal Justice Review*, 29 (1) 1-22.
- Wilson, J. Q. (1969) "Crime", Moynihan, D. P. (ed) *Urban America: The Expert Looks at the City*, Voice of America Forum Lectures, Washington, D.C.
- Yüceyılmaz, A. A. (2007), *Konya Örneği'nde Kentsel Suçlar ve Kent Esenliği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi: Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Bombacı Komşuyu Önleme Yasası, *Hürriyet*, 29.10.2006, 19.
- <http://www.crimereduction.homeoffice.gov.uk//neighbourhoodwatch/nwatch02.html>. (23.03.2009).
- <http://www.citizencorps.gov/programs/watch.shtm>, (Erişim Tarihi: 23.03.2009).
- http://www.watchsa.com.au/watchsa_mission.htm, (Erişim Tarihi: 23.03.2009).
- <http://nhwtas.org.au/> (Erişim Tarihi: 23.03.2009).
- <http://www.usaonwatch.org/AboutUs/AboutUSAOnWatch.php> (Erişim Tarihi: 23.03.2009).
- http://www.c/downloads/blockwatch_brochure.pdf (Erişim Tarihi: 24.03.2009).
- <http://www.torontopolice.on.ca/crimeprevention/nwatch.pdf> (24.03.2009).
- http://saba.antalya.pol.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=11%3Akomu-kollama-nedir&catid=8%3Akomu-kollama&lang=tr (Erişim Tarihi: 27.03.2009).
- http://www.polis.web.tr/article_view.php?aid=2522 (Erişim Tarihi: 27.03.2009).
- <http://www.corumhaber.net/content/view/179/494/> (Erişim Tarihi: 27.03.2009).
- http://www.yesilgiresun.com.tr/haber_detay.asp?haberID=5774 (Erişim Tarihi: 27.03.2009).